

„Асоциация за реинтеграция на осъдени лица”/АРОЛ/
гр. София, жк. „Младост”, бл. 304, вх. 2, ап. 36
www.arspbg.org, e-mail: stoleo@yahoo.com, тел: +359 899 474-112

ДОКЛАД

за

извършеното наблюдение върху

организацията и провеждане на

гласуването в избирателните секции,

открити в местата за задържане и

лишаване от свобода в

изборите за Народно събрание на 5

октомври 2014 г.

„Асоциация за реинтеграция на осъдени лица”

София, България

октомври 2014 г.

АСОЦИАЦИЯ ЗА РЕИНТЕГРАЦИЯ НА ОСЪДЕНИ ЛИЦА

„Асоциация за реинтеграция на осъдени лица” (АРОЛ) е българска неправителствена организация, осъществяваща дейност в обществена полза, регистрирана през 1997 година и пререгистрирана съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел.

Мисията на АРОЛ е да подпомага процеса на социално включване в обществото на осъдени лица и да защитава правата и основните свободи на човека на територията на Република България и чужбина съгласно вътрешните и международни актове и стандарти.

Пълна информация за дейността на организацията може да се намери на интернет адрес www.arspbg.org или на телефон 0899 47 41 12 от Председателя на АРОЛ Даниел Стоянов.

Настоящият доклад е изготвен при спазване на разработената от Асоциацията методика за наблюдение на избори в съответствие с международните практики и стандарти за изборен мониторинг на ОССЕ и Европейския съюз. Отговорност за съдържанието на документа, констатациите и препоръките към държавните институции и органи носи единствено „Асоциация за реинтеграция на осъдени лица”. По никакъв начин не трябва да се счита, че докладът изразява възгледи или позиции на Обществения съвет към ЦИК, или на негови отделни членове.

Асоциация за реинтеграция на осъдени лица изказва своята благодарност на:

- Министерство на правосъдието в лицето на г-н Христо Иванов, заместник министър-председател и министър на правосъдието и на г-н Марин Калчевски, заместник-министър на правосъдието с ресори Главна дирекция „Изпълнение на наказанията” и Главна дирекция „Охрана” за създаването за първи път в историята на произвежданите парламентарни избори в Република България от 1990 г. до сега на условия, гарантиращи в максимална степен упражняването на конституционно гарантираното активно избирателно право на лицата без влязла в сила присъда, намиращи се в изборния ден в местата за задържане и лишаване от свобода;
- Главна дирекция „Изпълнение на наказанията” в лицето на г-н Росен Желязков – главен директор и на г-н Васко Бабаджанов, началник сектор „Охрана и сигурност на затворите” за практическото изпълнение на разпорежданията на Министерството на правосъдието и осъществената организация, създаваща за първи път възможност за гласуване на всички задържани в арестите и затворите избиратели;
- Централната избирателна комисия в лицето на нейния председател г-жа Ивилина Алексиева и членовете г-н Георги Баханов, г-жа Румяна Сидерова и г-жа Таня Цанева за оказаното съдействие и принципната подкрепа на усилията на Асоциацията за гарантиране упражняване правото на глас и допускането от членовете на секционните избирателни комисии до гласуване на всички задържани лица, спрямо които няма влязла в сила присъда независимо от наличието или липсата на лична карта или личен (зелен) паспорт;
- своите наблюдатели, осъществили безпристрастен, независим и обективен мониторинг на гласуването в изборния ден и предоставили информация за изготвянето на доклада с констатации от извършеното наблюдение върху организацията и провеждането на гласуването в секциите, открити в местата за задържане и лишаване от свобода в изборите за Народно събрание на 5 октомври 2014 г.

Използвани съкращения

АРОЛ	Асоциация за реинтеграция на осъдени лица
ГДИН	Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“
ИК	Изборен кодекс (обн. ДВ. бр. 19 от 5 март 2014, в сила от 5.03.2014 г., изм., бр. 35 от 22.04.2014 г., в сила от 22.04.2014 г.)
ОСИН	Областна служба „Изпълнение на наказанията“
ЗИНЗС	Закон за изпълнение на наказанията и задържането под стража
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЛС	Места за лишаване от свобода
МП	Министерство на правосъдието
НСлС	Национална следствена служба
ПП	Политическа партия
СИК	Секционна изборителна комисия
СтСлС	Столична следствена служба
РБ	Република България
ЦИК	Централна изборителна комисия

ВЪВЕДЕНИЕ:

АРОЛ за трети пореден път осъществи мониторинг на произвеждани в Република България избори. На основание констатациите от извършеното наблюдение върху организацията и гласуването на 25 май 2014 г. за членове на Европейския парламент, организацията ни отправи препоръки към ЦИК и МП, целящи създаването на условия, гарантиращи в максимална степен упражняване правото на глас на задържаните лица, спрямо които няма влязла в сила присъда.

ЦИК възприе една от препоръките и прие в Приложение № 4 от изборните книжа ИЗБИРАТЕЛЕН СПИСЪК за гласуване в места за изтърпяване наказание лишаване от свобода и за задържане за произвеждане на избори за народни представители за Народно събрание на ..... г. (по чл. 29 във връзка с чл. 25 и чл. 9, ал. 9 от Изборния кодекс) следния доуточняващ текст:

„В изборния ден самоличността на лицата с избирателни права в местата за задържане и изтърпяване на наказание лишаване от свобода се установява по предвидения в чл. 54, ал. 1 на ЗИНЗС (Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража) ред.“

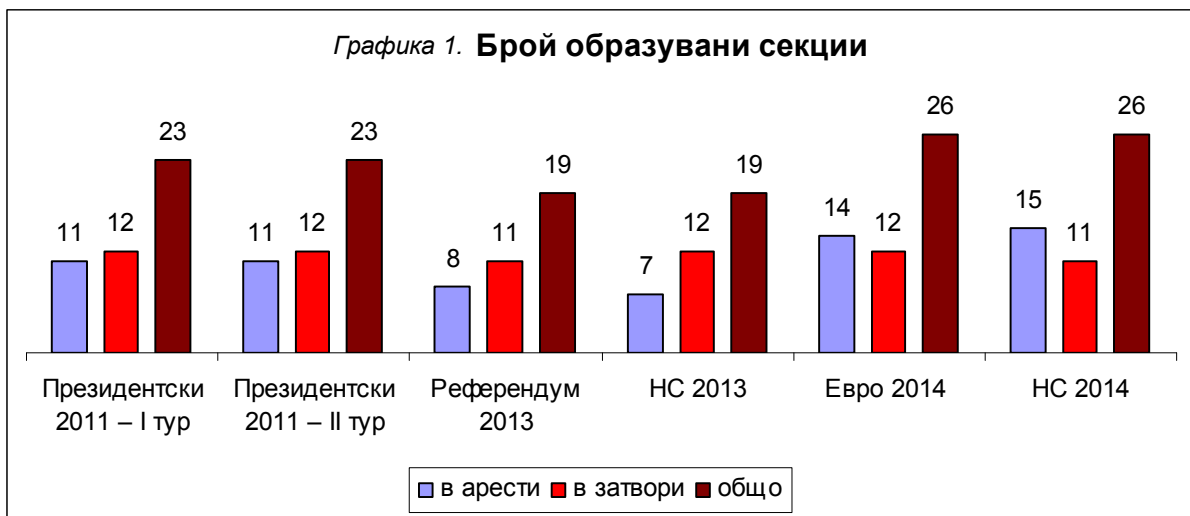
Министърът на правосъдието, г-н Христо Иванов издаде заповед № 91-00-60/18.09.2014 г., създаваща организация за упражняване правото на глас на всички намиращи се в изборния ден в арестите и затворите задържани лица с избирателни права.

Наблюдението върху организацията и гласуването на 5 октомври 2014 г. бе фокусирано върху практическия ефект и изпълнението на препоръките, възприети от изборната и държавна администрация за гарантиране правото на глас на всички задържани лица с избирателни права.

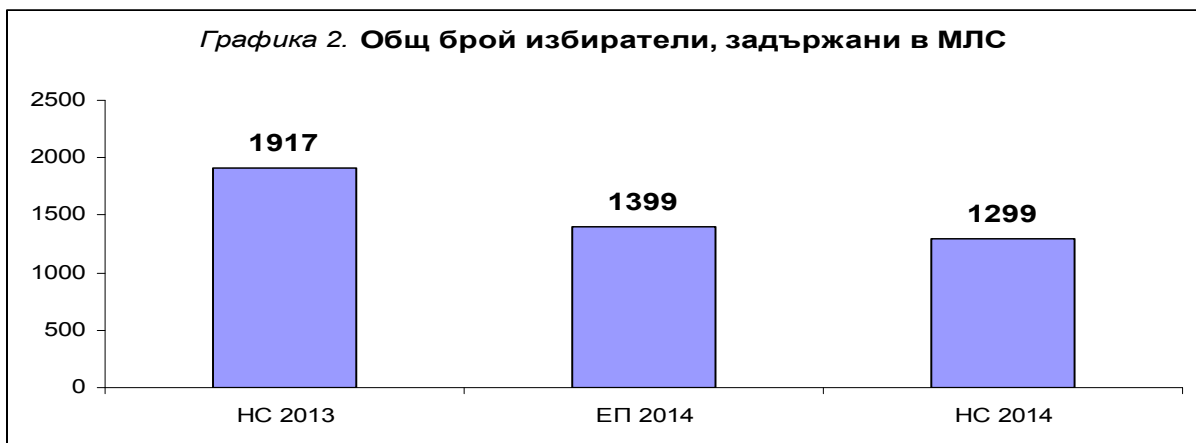
Освен констатации, настоящият доклад съдържа препоръки към изборната администрация относно спазване на конституционно гарантираното право на глас на задържаните избиратели, упражняващи своя вот в контролирана среда.

1. Организацията на изборите и образуването на избирателни секции в местата за задържане и лишаване от свобода

Продължава тенденцията да се наблюдава положителен ефект от приетото в ИК намаление на необходимия минимален брой избиратели от 20 на 10¹ при наличието, на които се откриват избирателни секции в местата за задържане и лишаване от свобода. Както и на Евроизборите през май 2014 г., така и на тези избори бяха образувани 26 избирателни секции.

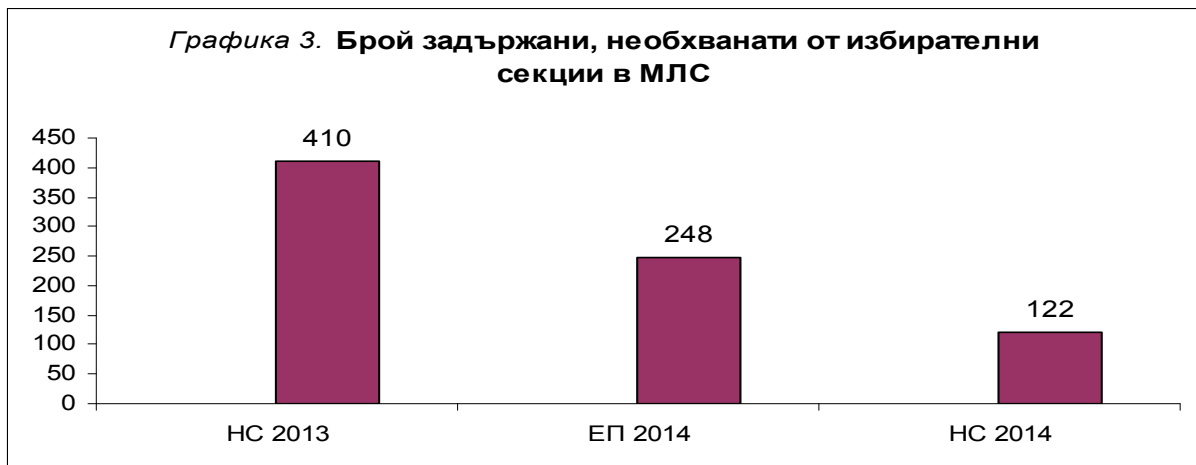
Броят на секциите, образувани в произведените до сега избори в арестите е най-голям – 15. За разлика от изборите през май 2014 г. не са образувани секции в ареста в гр. Шумен и гр. Велико Търново, както и в затвора в град Сливен, а са създадени в арестите в градовете Бургас, Дупница и Търговище.

Към 2 октомври 2014 г. на територията на местата за лишаване от свобода в България са се намирали общо **1299** лица, притежаващи активно избирателно право - **670** в арестите и **629** в затворите.

¹ Чл. 9, ал. 6 във вр. ал 9 от ИК.

За **1177** лица в арестите и затворите, имащи право на глас са били налице условията по чл. 9, ал. 6 във вр. ал 9 от ИК за образуване на секция, а за **122** лица условията не са били налице. За сравнение на **248** лица, притежаващи активно изборително право и задържани в деня на изборите на 25 май 2014 г. в арестите в по-малките населени места не е била осигурена възможността да упражнят правото си на глас. На извънредните парламентарни избори през май 2013 г. този брой е **410** лица.

Всички оставащи без образувани секции 122 избиратели са били уведомени писмено за възможността да упражнят правото си на глас в избирателна секция, образувана в най-близкото място за лишаване от свобода. **66** от тях са изявили такова желание и на 5 октомври са били конвоирани до избирателни секции в МЛС, за да упражнят правото си на глас. По този начин общият брой на избирателите в местата за лишаване от свобода и задържане по избирателни списъци е **1243** лица, вместо 1177.

На изборите за Народно събрание на 5 октомври 2014 г. **за първи път държавата създаде условия и гарантира възможността на всички задържани лица, спрямо които няма влязла в сила присъда да упражнят активното си избирателно право.**

2. Вотът в контролирана среда

2.1. Начало и край на гласуването:

В местата за задържане и лишаване от свобода, избирателите биват довеждани до помещението за гласуване на малки групи (в затворите) или поединично (в арестите). Малкият брой избиратели в откритите избирателни секции позволява гласуването да приключи в рамките на няколко часа, много по-рано преди официалното приключване на изборния ден в 19 часа.

Продължава да се наблюдава положителна практика в затвора в гр. Враца. Там избирателите са изчаквани да гласуват и се довеждат до изборното помещение през целия изборен ден от 6.00 до 19.00 часа.

Таблица 1. Начало и край на гласуването по протоколи на СИК

№	град	СИК №	арест/затвор	начало по протокол	край по протокол
1.	Бургас	020400290	З	8.30	19
2.	Пазарджик	131900091	З	6	19
3.	Стара Загора	273100205	З	n/a	n/a
4.	Пловдив	162205098	З	6	19
5.	Бобов дол	100400025	З	6	19
6.	Варна	030603398	З	8.00	n/a
7.	София 24	244605065	З	8.00	19
8.	Белене	150300014	З	8.40	19
9.	Враца	061000108	З	6	19
10.	Ловеч	111800103	З	6	19
11.	Плевен	152400129	З	6	19
12.	Бургас	020400291	А	n/a	n/a
13.	Добрич	082800129	А	6	19.05
14.	Дупница	104800075	А	6	19
15.	Русе	192700209	А	6	19
16.	Пловдив	162205099	А	6	19
17.	София 24	244605066	А	6	19
18.	София 23	234608037	А	6.40	n/a
19.	Пазарджик	131900092	А	n/a	n/a
20.	Хасково	293400152	А	6	19
21.	Враца	061000111	А	6	19
22.	Търговище	283500105	А	6	19
23.	Плевен	152400133	А	6	19
24.	Ямбол	312600104	А	6.10	19
25.	Стара Загора	273100206	А	6	19
26.	Варна	030603399	А	6	19

Макар и в по-малко на брой протоколи, СИК-и продължават да не вписват часа на началото и приключването на гласуването. В протоколите на СИК-и от арестите в гр. Бургас и гр. Пазарджик и затвора в гр. Стара Загора не е отбелязано началото и края на изборния ден. Краят на изборния ден не е отбелязан в протоколите на СИК-и в затвора гр. Варна и ареста на НСЛС в гр. София.

Непосочването на часовете формално не представлява нарушение, но е пряка индикация за обучението на членовете на СИК-и от РИК. СИК-и броят гласовете и попълват резултатите от гласуването, но не правят разлика между начало и край на изборния ден и времето, в което фактически е започнало и завършило довеждането на избирателите до изборното помещение, което не се отразява в протоколите.

За разлика от предишни избори, не се констатира затваряне от СИК на изборното помещение след приключване на гласуването на всички избиратели по списък. На изборите за Народно събрание през 2013 г., СИК-я в затвора гр. Бургас затвори изборното помещение в 13.05 часа и се върна в 18.50, за да преброи резултатите от гласуването.

Не сме констатирани и отваряне на избирателни кутии и преброяване на гласовете преди официалното приключване на изборния ден в 19 часа. На изборите за Народно събрание през 2013 г., СИК-я в затвора гр. София отвори избирателната кутия и преброи гласовете в 16.30 часа.

2.2. Недопускане до гласуване поради липса на лични документи

Наблюдава се практиката СИК-и да не допускат до гласуване задържани лица с право на глас, вписани в изготвените от ръководителите на местата за задържане и лишаване от свобода избирателните списъци.

На изборите за членове на **Европейски парламент**, общо **38 избиратели** в седем секции, открити в арестите в градовете Варна, Велико Търново, Враца, Плевен, Стара Загора, Хасково и Ямбол **не са били допуснати** да упражнят правото си на глас.

На изборите за **Народно събрание**, общо **41 избиратели** от арестите в градовете Пазарджик, Плевен, Стара Загора и Ямбол **не са били допуснати** да упражнят правото си на глас поради липсата на лични документи, въпреки издадените им от ОСИН удостоверения за самоличност, важащи в изборния ден. Разпределението им е посочено в таблицата по-долу. В останалите открити в арестите и затворите избирателни секции не се констатира недопускане на избиратели да упражнят правото си на глас.

Таблица 2 Разпределение на недопуснатите до гласуване избиратели

град	СИК №	РИК №	Недопуснати НС 2013	Недопуснати ЕП 2014	Недопуснати НС 2014
арест Варна	030603381-НС13 030603395-ЕП14 030603399-НС14	3	19	9	8
арест Велико Търново	040400090	4		2	
арест Враца	061000111	6		1	
арест Пазарджик	131900092	13		0	1
арест Плевен	152400133	15		7	4
арест НСлС, София	234608035	23	123	0	0
арест Стара Загора	273100206	27	5	7	21
арест Хасково	293400152	29		4	
арест Ямбол	312600104	31		8	7
ОБЩО			147	38	41

(В арестите на градовете Велико Търново, Плевен, Хасково и Ямбол не са открити избирателни секции на изборите за Народно събрание 2013 г. поради липсата на минимум 20 избиратели, изискване по тогава действащия ИК.)

Налице е тенденция в **едни и същи СИК** да **не се допускат избиратели** до гласуване поради липсата на лични документи – в арестите на градовете Варна, Плевен, Стара Загора и Ямбол.

Сред 41-те избиратели, недопуснати да гласуват са и 7 лица от ареста в гр. Сливен, изявили желание да гласуват и доведени до ареста в гр. Ямбол и 6 лица от ареста в гр. Казанлък, доведени до ареста в гр. Стара Загора, въпреки че са били снабдени с удостоверения за самоличност, издадени от ОСИН.

Установяването от СИК-и на самоличността на избирателите в арестите продължава да е основният проблем, водещ до възпрепятстване упражняването на конституционно гарантираното активно избирателно право и подкопаващ усилията на държавната администрация да създаде условия, гарантиращи възможността за гласуване на всички лица с избирателни права в арестите и затворите. При положение, че самоличността на лицата е установена безспорно от органите на МВР, прокуратурата, съдът или чрез способите, предвидени в ЗИНЗС и задържаните са били вписани в избирателния списък, недопускането на избиратели в арестите до гласуване не може да бъде обяснено с липсата на лични документи или удостоверение за издаване на лични документи по чл. 263, ал. 1 изр. второ от ИК, с което може да се снабдят в изборния ден гласоподавателите на свобода, но не и задържаните в арестите и затворите.

Висок процент на недопуснати до гласуване се наблюдава в четири ареста. В гр. Варна от 26 избиратели не са допуснати 8 (31 %), в гр. Плевен от 18 избиратели не са допуснати 4 (22 %), в гр. Стара Загора от 42 избирателя не са допуснати до гласуване 21 (50 %), в гр. Ямбол от 28 избиратели не са допуснати 7 (25 %).

Въпреки по-малкия процент, недопуснати до гласуване избиратели на тези избори в ареста в гр. Варна (31% спрямо 39 % през май 2014 и 50 % през 2013 г.), тревожна е констатацията относно продължаващата практиката на лишаване от глас на задържани лица от избирателната комисия с председател на изборите през май 2013 и май и октомври 2014 г., г-жа Румяна Иванова Ганчовска. В ареста в гр. Стара Загора, където недопуснати до гласуване през май 2014 са 37 %, а през октомври 2014 са 50 %, председателят на СИК е един и същ и на двата избора – Данчо Димов Данчев. В СИК в ареста на гр. Ямбол, председател и на двата избора е Магдалена Николаева Колева, а в СИК в ареста на гр. Плевен, председател през месец май 2014 г. е Маргарит Пешев Генчев, а през октомври 2014 г. е Людмил Златков Костадинов.

Асоциацията изпрати в 11.40 часа сигнал до ЦИК (Приложение № 2) за недопускане до гласуване поради липсата на лични документи на избиратели в три ареста – Варна, Плевен и Стара Загора, въпреки изричното указание в Приложение № 4 - „В изборния ден самоличността на лицата с избирателни права в местата за задържане и изтърпяване на наказание лишаване от свобода се установява по предвидения в чл. 54, ал. 1 на ЗИНЗС (Закона за изпълнение на наказанията и

задържането под стража) ред.”² Сигналът бе своевременно изпратен до съответните РИК-и, за което Асоциацията изразява своята благодарност на ЦИК.

РИК № 3 гр. Варна и РИК № 15 гр. Плевен не взеха отношение по така препратения им от ЦИК сигнал.

РИК № 27 гр. Стара Загора публикува на интернет страницата си, прието в 19.30 часа решение № 107-НС/5.10.14г. (Приложение № 3)³, отхвърляйки сигнала като подадена неоснователна жалба. Без да прави разграничение между сигнал и жалба, РИК Стара Загора възприема становището, че *„правото на глас е лично и жалбоподателя няма правен интерес, което прави жалбата освен неоснователна и недопустима.“* Изхождайки от императивната разпоредба на чл. 263, ал. 1 от ИК, комисията счита, *„че за да бъде допуснат до гласуване избирателят (задържан в изборния ден в местата за задържане и лишаване от свобода)⁴ следва да се легитимира с лична карта, зелен паспорт или удостоверение за издаване на лични документи.“* Тъй като *„Посочените в сигнала 21 лица, намиращи се в следствения арест стара Загора не са притежавали документ за самоличност, към момента на задържането им под стража, което означава, че и към 06,00 часа на 05.10.2014г. не са притежавали такъв и правилно и в съответствие с разпоредбите на ИК не са били допуснати до гласуване, поради което жалбата е неоснователна.“⁵*

Указанието на ЦИК, прието в Приложение № 4 изобщо не е коментирано в решението. От него също така не става ясно, дали СИК-я в ареста гр. Стара Загора е приела и връчила на недопуснатите избиратели писмено решение, съгласно МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ на ЦИК по прилагане на ИК за секционните избирателни комисии в страната за изборите за народни представители на 5 октомври 2014 г. (приети с Решение № 831-НС от 3 септември 2014 г. на ЦИК).

- **Решението на секционната избирателна комисия, свързано с недопускане на избирател до гласуване, е писмено и се връчва на избирателя от СИК. Решението може да се оспорва пред районната избирателна комисия, която се произнася незабавно (не по-късно от един час от получаване на оспорването/жалбата).**

На наше запитване към ЦИК през 2013 г. относно документите, с които избирателите, гласуващи в местата за лишаване от свобода и задържане под стража установяват самоличността си пред председателя или член на секционната избирателна комисия в деня на произвеждане на изборите за народни представители 12 Май 2013 г. получихме следния официален отговор (Приложение № 4):

² Чл. 54. (1) (Изм. - ДВ, бр. 103 от 2012 г.) В срок до два работни дни за всеки новопостъпил лишен от свобода се съставя лично досие, което съдържа документи и данни, свързани с постъпването в затвора и привеждането на присъдата в изпълнение.

³ <http://rik27.cik.bg/reshenie/?no=107&date=05.10.2014>

⁴ Допълнението в скоби е от авторите на текста.

⁵ Правописът е възпроизведен от оригинала.

„Съгласно решение на ЦИК, взето на заседанието на 19 април 2013 г., Ви уведомяваме за следното:

Становището на ЦИК е, че в местата за задържане и изтърпяване на наказанието лишаване от свобода и за задържане самоличността на лицата с избирателни права се установява по предвидения в ЗИНЗС ред.

Посоченият закон се явява специален по отношение на Изборния кодекс.”

По наша препоръка, подкрепена и от Обществения съвет, ЦИК прие и допълнителен текст в Приложение № 4 относно удостоверяване самоличността на избирателите в арестите и затворите:

„В изборния ден самоличността на лицата с избирателни права в местата за задържане и изтърпяване на наказание лишаване от свобода се установява по предвидения в чл. 54, ал. 1 на ЗИНЗС (Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража) ред.”

Изводът за липсата на качествено обучение на членовете на РИК и СИК за реда и начина на установяване на самоличността на задържаните лица се налага от само себе си. Не всички членове на избирателни комисии са юристи, и не всички юристи са запознати със съотношението на специален към общ закон и за реда на приложението им в конкретния случай. Без съответното професионално обучение от ЦИК към РИК, респективно на СИК, приетите текстове в изборните книжа и методически указания остават „на хартия” и не намират практическо приложение.

В бъдещи избори, Асоциацията ще настоява пред ЦИК:

- за включването в методическите указания към СИК текст, с който да се укаже на членовете на избирателните комисии в арестите и затворите реда и начина за установяването на самоличността на задържаните лица в изборния ден;
- при провеждането на обучения от ЦИК на РИК, съответно от РИК на СИК да се набляга и указва реда и начина на установяване на самоличността на задържаните лица, гласуващи в арести и затвори.

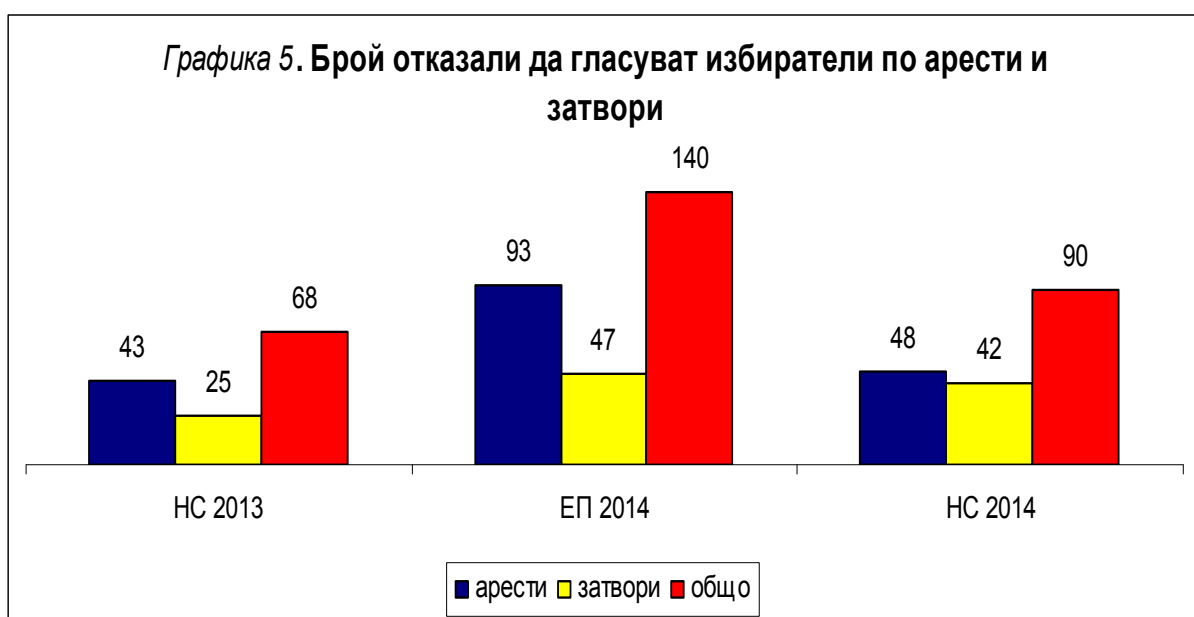
2.3 Отказът от гласуване – в изборното помещение пред СИК или упълномощен от председателя член

На изборите през месец октомври 2014 г., Асоциацията констатира липса на предварително попълнени декларации за отказ от гласуване, каквато практика е наблюдавана частично на предишни избори. Избирателите са били довеждани до изборното помещение и са заявявали пред СИК или упълномощен от него член отказа да упражнят правото си на глас. Волеизявлението се е вписвало в графа забележки в избирателния списък и се е удостоверявало с подпис на член от комисията.

Най-много лица, общо 40 са отказали да гласуват в гр. София - 19 задържани в ареста в сградата на НСлС на бул. „Г.М. Димитров” № 42, 18 в затвора гр. София и 3 в ареста в сградата на СтСлС на ул. „М-р Векилски” № 2. Същата тенденция е наблюдавана и на изборите за членове на Европейския парламент през май 2014. В София са отказали да гласуват общо 82 задържани лица - 60 задържани в ареста в сградата на НСлС на бул. „Г.М. Димитров” № 42, 18 в затвора гр. София и 4 в ареста в сградата на СтСлС на ул. „М-р Векилски” № 2.

Логично е броят на отказите да е висок в избирателните секции с най-голям брой избиратели каквито са секциите, открити в ареста на НСлС и затвора гр. София.

На изборите през месец октомври избирателните списъци са включвали 219 задържани лица в ареста на НСлС и 196 в затвора гр. София. На изборите през май 2014 г. този брой е бил съответно 211 лица в ареста и 192 в затвора. На изборите за Народно събрание през месец май 2013 г., задържаните избиратели в ареста на НСлС са 338, а в затвора гр. София 215.

Наблюдава се устойчива тенденция лицата, отказали да гласуват в арестите да са повече отколкото в затворите. Макар общият процент на отказите да е по-нисък в сравнение с този на изборите за членове на Европейски парламент – 7.18 % срещу 12.16 %, все още най-нисък процент отказали да гласуват се наблюдава на извънредните парламентарни избори през месец май 2013 г – 4.51 %.

Наблюдението ни отново констатира, че в местата за задържане и изтърпяване на наказанието лишаване от свобода изключително рядко се провежда персонална предизборна кампания от страна на политическите партии и коалиции чрез срещи със задържаните избиратели. Гласоподавателите в арестите и затворите се информират и определят избора си основно от електронните медии – телевизия и радио.

3. Изборните резултати – изчистен вот в контролирана среда

3.1. Липсват съществени отклонения от основните показатели на произвежданите избори в контролирана среда

Таблица 3 Обобщени данни от протоколите на СИК-и, открити в местата за задържане и лишаване от свобода за периода 2011 – 2014 г.

Избиратели по списък	Дописани под черта в изборния ден	Общо	Гласували	Валидни бюлетини	Недействителни	Преференци	Избирателна активност
----------------------	-----------------------------------	------	-----------	------------------	----------------	------------	-----------------------

Избори за президент и вицепрезидент 2011

I тур	1750	75	1825	1530	1401	129	87.43%
	4.10 %		91.50 %		8.50 %		
II тур	1751	49	1800	1567	1465	102	89.49%
	2.72 %		93.50 %		6.50 %		

Референдум 2013

1550	0	1550	1256	1170	85	81.03%
			93.15 %		6.85 %	

Избори за Народно събрание 2013

1524	119	1643	1363	1284	79	82.95%
	7.24 %		94.20 %		5.80 %	

Избори за членове на Европейския парламент 2014

1184	142	1326	1071	888	183	188	80.76%
	10.70		82.92 %		17.08 %		21.17 %

Избори за Народно събрание 2014

1243	233	1476	1306	1018	288	335	88.48%
	15.78%		77.95 %		22.05 %		32.90 %

В сравнение с предходни избори, анализът на данните от протоколите на СИК-и, открити в арестите и затворите на 5 октомври 2014 не показва съществени разминавания в характеристиките на вота в контролирана среда.

Високата избирателната активност от 88.48 % е специфична особеност на гласуването в местата за задържане и лишаване от свобода, където изборният ден създава възможност за разнообразяването на режима за задържане и възможност за откъсване от монотонното ежедневие в арестите и затворите. Секции с избирателна активност от 100 % са в затворите в градовете Бургас, Пазарджик и Пловдив и в арестите на градовете Бургас, Добрич, Дупница и Русе. Най-ниска е избирателната активност в арестите, където СИК-и не са допуснали до гласуване избиратели поради липсата на лични документи – Ямбол 54 %, Стара Загора 50 % и Варна 46 %.

В нито една секция не е гласувано с удостоверение за гласуване на друго място, възможност, която по ИК се дава на наблюдателите на изборите.

Броят на допълнително вписаните под черта избиратели е най-висок в сравнение с предходни избори – 233. Това са членовете на СИК-и и надзорно-охранителния състав от арестите и затворите. Преценката дали служителите, охраняващи задържаните лица в арестите и затворите имат право да гласуват в същата секция е от компетентността на председателя на съответната СИК, макар че формално погледнато служителите не могат да се считат за „охрана на съответната секция“ по смисъла на чл. 233 от ИК.⁶ Най-много допълнително избиратели са вписани в ареста на НСлС, гр. София – 22, а нито един не е вписан в затвора в гр. Белене. Във всички останали секции съществуват между 1 и 20 дописани под черта избиратели, което води до високия брой лица, вписани в допълнителната страница на избирателния списък.

Броят на недействителните бюлетини също е най-висок в сравнение с предходни избори – 288, от които за всички или повече от една листа 248 и 40 само за една листа. Продължава тенденцията близо 50 % от недействителните бюлетини да са пуснати в секциите открити в гр. София. В ареста на НСлС недействителните бюлетини са 73, всички празни или за повече от една листа. В затвора град София недействителните бюлетини са 56, от които празни или за повече от една листа 49 и 7 за една листа. Недействителните бюлетини не трябва да се разглеждат като протестен вот, а като индикатор за неосведоменост, констатация направена въз основа на прякото ни наблюдение на гласуването в ареста на НСлС и в затвора гр. София.

---

⁶ **Гласуване на лицата, заети в произвеждането на изборите**

Чл. 233. Лицата, заети в произвеждането на изборите като членове на секционна избирателна комисия или охрана на съответната секция, може да упражнят правото си на глас след вписване в допълнителната страница на избирателния списък, ако имат право да гласуват в съответния вид избор и след представяне на декларация по образец, че не са гласували и няма да гласуват на друго място. Декларацията се прилага към избирателния списък и е неразделна част от него.

Таблица 4 Данни от протоколите на СИК-и, открити в местата за задържане и лишаване от свобода на 5 октомври 2014 г.

град	СИК №	арест/заговор	Бр. избиратели по списък	дописани	гласували	Действителни гласове	Недействителни	празни или за повече от 1 листа	за 1 листа	Преференции
Бургас	020400290	3	38	14	52	43	9	9	0	27
Пазарджик	131900091	3	12	12	24	22	2	2	0	6
Стара Загора	273100205	3	58	16	73	57	16	14	2	15
Пловдив	162205098	3	82	0	76	63	13	13	0	19
Бобов дол	100400025	3	23	0	22	19	3	3	0	8
Варна	030603398	3	50	10	55	44	11	9	2	25
София 24	244605065	3	214	20	194	138	56	49	7	27
Белене	150300014	3	39	0	35	23	12	11	1	4
Враца	061000108	3	34	2	31	25	6	6	0	23
Ловеч	111800103	3	64	6	62	56	6	2	4	9
Плевен	152400129	3	23	5	25	22	3	2	1	10
Бургас	020400291	A	21	15	36	27	9	3	6	10
Добрич	082800129	A	23	7	29	27	2	2	0	3
Дупница	104800075	A	13	18	31	24	7	2	5	7
Русе	192700209	A	11	4	14	14	0	0	0	7
Пловдив	162205099	A	104	17	113	86	27	27	0	31
София 24	244605066	A	43	12	52	45	7	7	0	15
София 23	234608037	A	205	22	204	131	73	73	0	49
Пазарджик	131900092	A	19	1	18	16	2	2	0	1
Хасково	293400152	A	20	5	23	19	4	3	1	7
Враца	061000111	A	24	5	25	23	2	0	2	6
Търговище	283500105	A	14	6	17	12	5	1	4	1
Плевен	152400133	A	15	3	16	9	7	5	2	3
Ямбол	312600104	A	28	16	31	28	3	1	2	9
Стара Загора	273100206	A	40	10	29	28	1	1	0	8
Варна	030603399	A	26	7	19	17	2	1	1	5
ОБЩО			1243	233	1306	1018	288	248	40	335

Преференциално е гласувал всеки трети избирател в секциите, открити в местата за задържане и лишаване от свобода. Поради високия брой дописани лица, не може да се направи категоричен извод колко от задържаните лица са използвали преференцията, дали това е бил съзнателен избор или плод на игра на тото. Все пак, ако приемем малко вероятната хипотеза, че всички дописани 233-ма избиратели са гласували и преференциално, минимум 102 задържани лица са използвали преференцията.

3.2. Разпределение на подадените действителни гласове

Продължава тенденцията, подадените гласове да са разпръснати между всички регистрирани за участие в изборите партии и коалиции. Един глас има подаден и за регистрирания в РИК 29 – гр. Хасково независим кандидат. След сумирането на гласовете от 26-те секции, подредбата на партиите и коалициите спечелили над 1 % от подадените гласове се отличава от подредбата на национално ниво по официалните данни на ЦИК. Тези факти ни дават основание да твърдим, че липсва манипулация при отчитането на крайните изборни резултати от членовете на СИК-и и че подадените за малките партии и независими кандидати гласове не се „губят“ при преброяването на бюлетините от СИК-и.

Таблица 5 Подредба на партиите и коалициите според действителните гласове

Подреждане	Наименование	Брой подадени действителни гласове	Процент
1.	БСП	206	20.24
2.	ГЕРБ	179	17.58
3.	ДПС	178	17.49
4.	ББЦ	103	10.12
5.	Атака	87	8.55
6.	РБ	54	5.30
7.	АБВ	45	4.42
8.	НПФ-ВМРО	35	3.44
9.	Движение 21	18	1.77
10.	Нова алтернатива	16	1.57
11.	Нова България	14	1.38
12.	Зелените	13	1.28
13.	Обединена България	10	0.98
14.	Българска социалдемокрация	9	0.88
15.	Глас народен	9	0.88
16.	НДСВ	8	0.79
17.	Нова сила	6	0.59
18.	СДП	5	0.49
19.	Левицата и зелена партия	5	0.49
20.	Партия на зелените	4	0.39
21.	Република БГ	4	0.39
22.	БНС	3	0.29
23.	Новото време	2	0.20
24.	Общество за нова България	2	0.20
25.	КП Десните	2	0.20
	независим РИК 29	1	0.10

КОНСТАТАЦИИ

ПОЛОЖИТЕЛНИ:

- На изборите за Народно събрание на 5 октомври 2014 г. за **първи път държавата (чрез МП и ГДИН) създаде условия и гарантира възможността на всички задържани лица, спрямо които няма влязла в сила присъда да упражнят активното си изборително право;**
- Продължава да се наблюдава положителния ефект от намалението на необходимия минимален брой изборители на 10⁷ при наличието, на които се образуват изборителни секции в местата за задържане и лишаване от свобода. Отново са образувани общо 26 изборителни секции – 15 в арестите и 11 в затворите;
- Задържани лица **не са били лишени** от възможността да упражнят изборителното си право поради преместване за явяване на дело в периода от 48 часа преди и до изборния ден включително от затвор с открита изборителна секция в арест, където няма открита изборителна секция;
- **Отказът от гласуване** се е декларирал в изборния ден **пред СИК или упълномощен от председателя член;**
- Общият процент на отказите е по-нисък в сравнение с този на изборите за членове на Европейски парламент – 7.18 % срещу 12.16 %;
- **Не са констатирани** предварително попълнени декларации за отказ от упражняване на активно изборително право;
- Не се констатира затваряне от СИК на изборното помещение след приключване на гласуването на всички изборители по списък;
- Не се констатира отваряне на изборителни кутии и преброяване на гласовете преди официалното приключване на изборния ден в 19 часа.
- **Висока е изборителната активност** на гласувалите в арестите и затворите – **88.48 %;**
- **Всеки трети** изборител е гласувал преференциално. Броят на подадените преференции е 335 или 32.90 % от действителните гласове.
- **Липсва манипулиране на изборните резултати** при преброяването на подадените гласове. Подадените за малките партии и независими кандидати гласове **не се „губят“** при преброяването на бюлетините от СИК-и.

---

⁷ Чл. 9, ал. 6 във вр. ал 9 от ИК.

НЕГАТИВНИ:

- **СИК-и продължават да не вписват часа на началото и приключването на гласуването.** В протоколите на СИК-и от арестите в гр. Бургас и гр. Пазарджик и затвора в гр. Стара Загора не е отбелязано началото и края на изборния ден. Краят на изборния ден не е отбелязан в протоколите на СИК-и в затвора гр. Варна и ареста на НСлС в гр. София;
- **Установяването от СИК-и на самоличността на избирателите** в арестите продължава да е основен проблем, водещ до **възпрепятстване упражняването на конституционно гарантираното активно избирателно право;**
- **Приетото от ЦИК** в Приложение № 4 от изборните книжа ИЗБИРАТЕЛЕН СПИСЪК за гласуване в места за изтърпяване наказание лишаване от свобода и за задържане за произвеждане на избори за народни представители за Народно събрание на ..... г. (по чл. 29 във връзка с чл. 25 и чл. 9, ал. 9 от Изборния кодекс) **указание** „В изборния ден самоличността на лицата с избирателни права в местата за задържане и изтърпяване на наказание лишаване от свобода се установява по предвидения в чл. 54, ал. 1 на ЗИНЗС (Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража) ред.” **не гарантира допускането на избирателите без лични документи, находящи се в арестите в изборния ден;**
- **Общо 41 избиратели не са били допуснати да упражнят правото си на глас** поради липсата на лични документи, въпреки издадените им от ОСИН удостоверения за самоличност, важащи в изборния ден. На изборите за членове на Европейски парламент през май 2014 г. този брой е 39;
- Налице е тенденция в **едни и същи СИК-и да не се допускат избиратели до гласуване** поради липсата на лични документи. Това са СИК-и, образувани в арестите на градовете Варна, Плевен, Стара Загора и Ямбол.
- **Липсва компетентно обучение** на членовете на РИК, респективно на СИК-и за реда и начина на установяване на самоличността на задържаните лица в изборния ден.
- **Липсва адекватна и навременна реакция** от страна на РИК-и по подадени сигнали за нарушения в изборния ден.
- РИК 27 гр. Стара Загора **не прави разграничение между сигнал и жалба** и не споделя разбирането на ЦИК, че **в местата за задържане и изтърпяване на наказанието лишаване от свобода и за задържане самоличността на лицата с избирателни права се установява по предвидения в ЗИНЗС ред, тъй като посоченият закон се явява специален по отношение на Изборния кодекс.**

ПРЕПОРЪКИ:

1. При произвеждането на съответния вид избори ЦИК да включва в методическите си указания към СИК-и текст, указващ начина и реда за идентифициране на избирателя в местата за задържане и лишаване от свобода;
2. При провеждане на обучения от ЦИК на Районните избирателни комисии да се разяснява реда и начина на установяване самоличността на задържаните лица, гласуващи в арести и затвори;
3. Районните избирателни комисии да обучават председателите и членовете на секционните избирателни комисии, които се образуват в местата за задържане и лишаване от свобода за реда и начина на установяване на самоличността на задържаните лица с избирателни права.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ДОПЪЛНЕНИЕ В ИЗБОРНИЯ КОДЕКС:

С оглед преустановяване на порочната практика за недопускане до гласуване на избиратели поради липсата на лични документи от СИК-и в образувани секции на основание чл. 9, ал. 9 във вр. с ал. 6 и ал. 7 от ИК и гарантиране на активното избирателно право на задържаните лица, спрямо които няма влязла в сила присъда, имащи възможност да упражнят своя вот в арестите и затворите ПРЕДЛАГАМЕ създаването на нова ал. 5 към чл. 263 от ИК със следния текст:

„чл. 263. (5) В изборния ден самоличността на лицата с избирателни права в местата за задържане и изтърпяване на наказанието лишаване от свобода и за задържане се установява по предвидения в Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража ред.“

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

Таблица с обобщени резултати от наблюдението на изборите за Народно събрание, произведени на 5 октомври 2014 г. в избирателните секции, образувани в местата за задържане и лишаване от свобода

№	град	СИК №	арест/затвор	Избира- тели по ГДИН	Гласували по ГДИН	отказали	недопуснати от СИК	на дело	начало по протокол	край по протокол	Бр. избира- тели по списък	дописани	гласували	Действи- телни гласове	Недействи- телни	Празни или за повече от 1 листа	за 1 листа	Префе- ренци
1	Бургас	020400290	3	38	38	0	0	0	8.30	19	38	14	52	43	9	9	0	27
2	Бургас	020400291	A	21	21	0	0	0	n/a	n/a	21	15	36	27	9	3	6	10
3	Варна	030603398	3	50	45	5	0	0	8.00	n/a	50	10	55	44	11	9	2	25
4	Варна	030603399	A	26	12	6	8	0	6	19	26	7	19	17	2	1	1	5
5	Враца	061000108	3	33	29	4	0	0	6	19	34	2	31	25	6	6	0	23
6	Враца	061000111	A	23	20	3	0	0	6	19	24	5	25	23	2	0	2	6
7	Добрич	082800129	A	23	23	0	0	0	6	19.05	23	7	29	27	2	2	0	3
8	Бобов дол	100400025	3	23	22	1	0	0	6	19	23	0	22	19	3	3	0	8
9	Дупница	104800075	A	25	25	0	0	0	6	19	13	18	31	24	7	2	5	7
10	Ловеч	111800103	3	64	56	8	0	0	6	19	64	6	62	56	6	2	4	9
11	Пазарджик	131900091	3	12	12	0	0	0	6	19	12	12	24	22	2	2	0	6
12	Пазарджик	131900092	A	20	18	1	1	0	n/a	n/a	19	1	18	16	2	2	0	1
13	Плевен	152400129	3	23	20	1	0	2	6	19	23	5	25	22	3	2	1	10
14	Плевен	152400133	A	18	14	0	4	0	6	19	15	3	16	9	7	5	2	3
15	Белене	150300014	3	39	35	4	0	0	8.40	19	39	0	35	23	12	11	1	4
16	Пловдив	162205098	3	78	76	0	0	2	6	19	82	0	76	63	13	13	0	19
17	Пловдив	162205099	A	105	100	5	0	0	6	19	104	17	113	86	27	27	0	31
18	Русе	192700209	A	11	11	0	0	0	6	19	11	4	14	14	0	0	0	7
19	София 23	234608037	A	219	200	19	0	0	6.40	n/a	205	22	204	131	73	73	0	49
20	София 24	244605065	3	196	176	18	0	2	8.00	19	214	20	194	138	56	49	7	27
21	София 24	244605066	A	43	40	3	0	0	6	19	43	12	52	45	7	7	0	15
22	Стара Загора	273100205	3	58	57	1	0	0	n/a	n/a	58	16	73	57	16	14	2	15
23	Стара Загора	273100206	A	42	21	0	21	0	6	19	40	10	29	28	1	1	0	8
24	Търговище	283500105	A	14	11	3	0	0	6	19	14	6	17	12	5	1	4	1
25	Хасково	293400152	A	20	18	2	0	0	6	19	20	5	23	19	4	3	1	7
26	Ямбол	312600104	A	28	15	6	7	0	6.10	19	28	16	31	28	3	1	2	9
	ОБЩО			1252	1115	90	41	6			1243	233	1306	1018	288	248	40	335

Subject:	Сигнал за недопускане до гласуване на избиратели в секции, открити в арестите в градовете Варна, Плевен и Стара Загора
From:	Daniel Stoyanov (stoleo@yahoo.com)
To:	cik@cik.bg;
Bcc:	ivicata@gmail.com;
Date:	Sunday, October 5, 2014 11:43 AM

ДО ЦИК

Сигнал

От „Асоциация за реинтеграция на осъдени лица”, представлявана от Даниел Иванов Стоянов – Председател, тел. 0899 79 16 19

Относно: недопускане до гласуване на избиратели в секции, открити в места за задържане и лишаване от свобода

Уважаеми дами и господа,

В „АРОЛ” постъпи информация от секции открити в три ареста, че секционните избирателни комисии не допускат до гласуване избиратели, вписани в избирателния списък (Приложение № 4 от изборните книжа) с мотив липса на лични документи, въпреки изричните указания в приложението – „В изборния ден самоличността на лицата с избирателни права в местата за задържане и изтърпяване на наказание лишаване от свобода се установява по предвидения в чл. 54, ал. 1 на ЗИНЗС (Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража) ред.”

В секцията, открита в ареста на град Варна № 030603399 не са допуснати до гласуване 10 избирателя.

В секцията, открита в ареста в град Плевен № 152400133 не са допуснати до гласуване 4 избирателя.

В секцията, открита в ареста в град Стара Загора № 273100206 не са допуснати до гласуване 21 избирателя.

Моля за Ваща спешна намеса за отстраняване на тези нередности.

С уважение,

Даниел Стоянов

София

05.10.2014, 11.40 часа

Районна избирателна комисия Стара Загора

РЕШЕНИЕ № 107- НС Стара Загора, 05.10.2014

ОТНОСНО: Сигнал за недопускане до гласуване на избиратели в секция в ареста в гр. Стара Загора

Постъпил е сигнал вх. № 013 - НС/05.10.2014г., подаден от „Асоциация за реинтеграция на осъдени лица, представлявано от Даниел Иванов Стоянов - председател. Твърди се, в ареста в гр. Стара Загора не са допуснати до гласуване 21 избиратели, поради липса на лични документи.

Извършена е проверка. По информация на началник на следствения арест Стара Загора, към 05.10.2014г. там се намират 42 задържани лица. От тях са гласували 20 души, един е заявил, че няма да гласува. 21 души са без документи за самоличност, което не се дължи на задържането им под стража.

Съгласно разпоредбите на чл. 263, ал.1 от ИК избирателят удостоверява самоличността си пред секционната комисия с лична карта или личен зелен паспорт /за родените до 31.12.1931г./. Посочената правна норма императивно предвижда, че за да бъде допуснат до гласуване избирателят следва да се легитимира с лична карта, зелен паспорт или удостоверение за издаване на лични документи. В посочения случай само 20 от задържаните лица са се легитимирани с горепосочен документ. Посочените в сигнала 21 лица, намиращи се в следствения арест стара Загора не са притежавали документ за самоличност, към момента на задържането им под стража, което означава, че и към 06,00 часа на 05.10.2014г. не са притежавали такъв и правилно и в съответствие с разпоредбите на ИК не са били допуснати до гласуване, поради което жалбата е неоснователна.

За пълнота на изложението, следва да се посочи че правото на глас е лично и жалбоподателя няма правен интерес, което прави жалбата освен неоснователна и недопустима.

След обсъждане и на основание чл. 72, ал.1, т.20, от ИК, Районна избирателна комисия Стара Загора

РЕШИ:

Оставя без уважение жалба вх. № 012- НС/05.10.2014г., подадена от като неоснователна.

Настоящото решение е обявено по реда на чл. 72, ал. 2 от Изборния кодекс.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Таньо Танев

СЕКРЕТАР:

Катя Киликчиева

* Публикувано на 05.10.2014 в 19:30 часа

<http://rik27.cik.bg/reshenie/?no=107&date=05.10.2014>

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

София 1169, пл. „Княз Александър I” № 1, тел. 939-37-77, 939-35-67, факс 986-16-79

---

e-mail

ДО

г-н ДАНИЕЛ СТОЯНОВ

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН СТОЯНОВ,

Съгласно решение на ЦИК, взето на заседанието на 19 април 2013 г., Ви уведомяваме за следното:

Становището на ЦИК е, че в местата за задържане и изтърпяване на наказанието лишаване от свобода и за задържане самоличността на лицата с избирателни права се установява по предвидения в ЗИНЗС ред.

Посоченият закон се явява специален по отношение на Изборния кодекс.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Мая Андреева

СЕКРЕТАР:

Севинч Солакова